

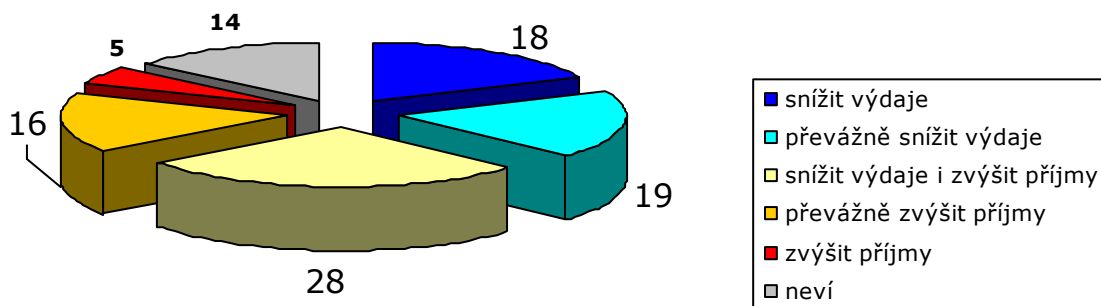
Česká veřejnost o rozpočtu

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2010, v10-10</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>4. – 11. 10. 2010</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1072</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>EV.52, EV.53, EV.56</i>
Zveřejněno dne:	<i>11. listopadu 2010</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

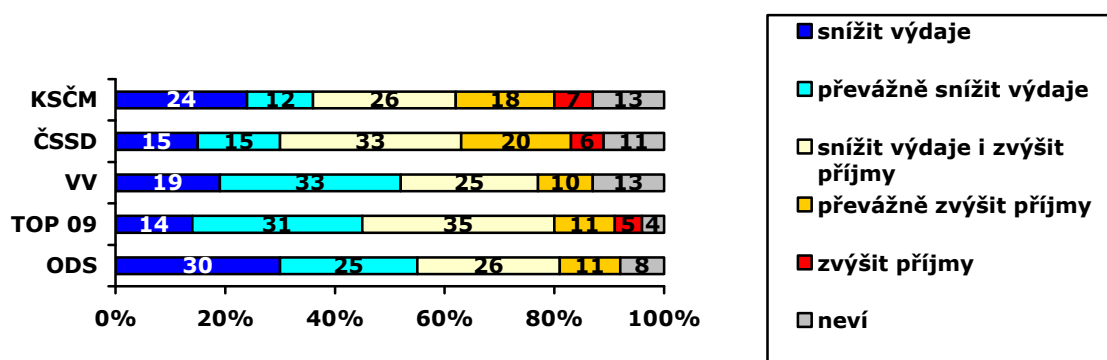
Součástí říjnového šetření CVVM byl blok otázek zaměřených na problematiku státního rozpočtu. Respondenti v něm vyjadřovali své názory na to, zda by se současný schodek měl řešit spíše úsporami na straně výdajů či zvýšením příjmů rozpočtu, vybírali oblasti, v nichž by se podle nich měly přednostně hledat úspory na výdajové straně, a ty, jichž by se škrty naopak neměly dotknout, a nakonec posuzovali i výši předpokládaného schodku státního rozpočtu pro rok 2011.

Graf 1: Jakým způsobem by měl být snížen schodek rozpočtu (v %)

Výsledky odpovědí na otázku, jakým způsobem by bylo nejlepší snížit současný rozpočtový schodek,¹ ukazuje graf 1. Z šetření vyplynulo, že občané by při redukci stávajícího rozpočtového schodku uvítali nějakou kombinaci snižování výdajů se zvýšením příjmů, přičemž o něco častěji preferují úspory ve výdajích před zvyšováním příjmů ve formě daní, sociálního pojistného, cel, poplatků a podobně. Relativně nejčastěji se ovšem respondenti vyjadřovali ve prospěch možnosti vyrovnaných zásahů na obou stranách rozpočtu (28 %), převážně pro úspory při určitém zvýšení příjmů se vyslovila asi pětina (19 %) oslovených, zatímco 16 % preferovalo výraznější zvýšení příjmů při určitých škrtech na výdajové straně. Hlavně redukci výdajů bez významnějšího zvyšování příjmů rozpočtu by uvítalo 18 % Čechů, naopak navýšení rozpočtových příjmů bez škrtnání ve výdajích upřednostnilo 5 % dotázaných.

Graf 2: Nejlepší způsob snížení schodku podle stranických preferencí

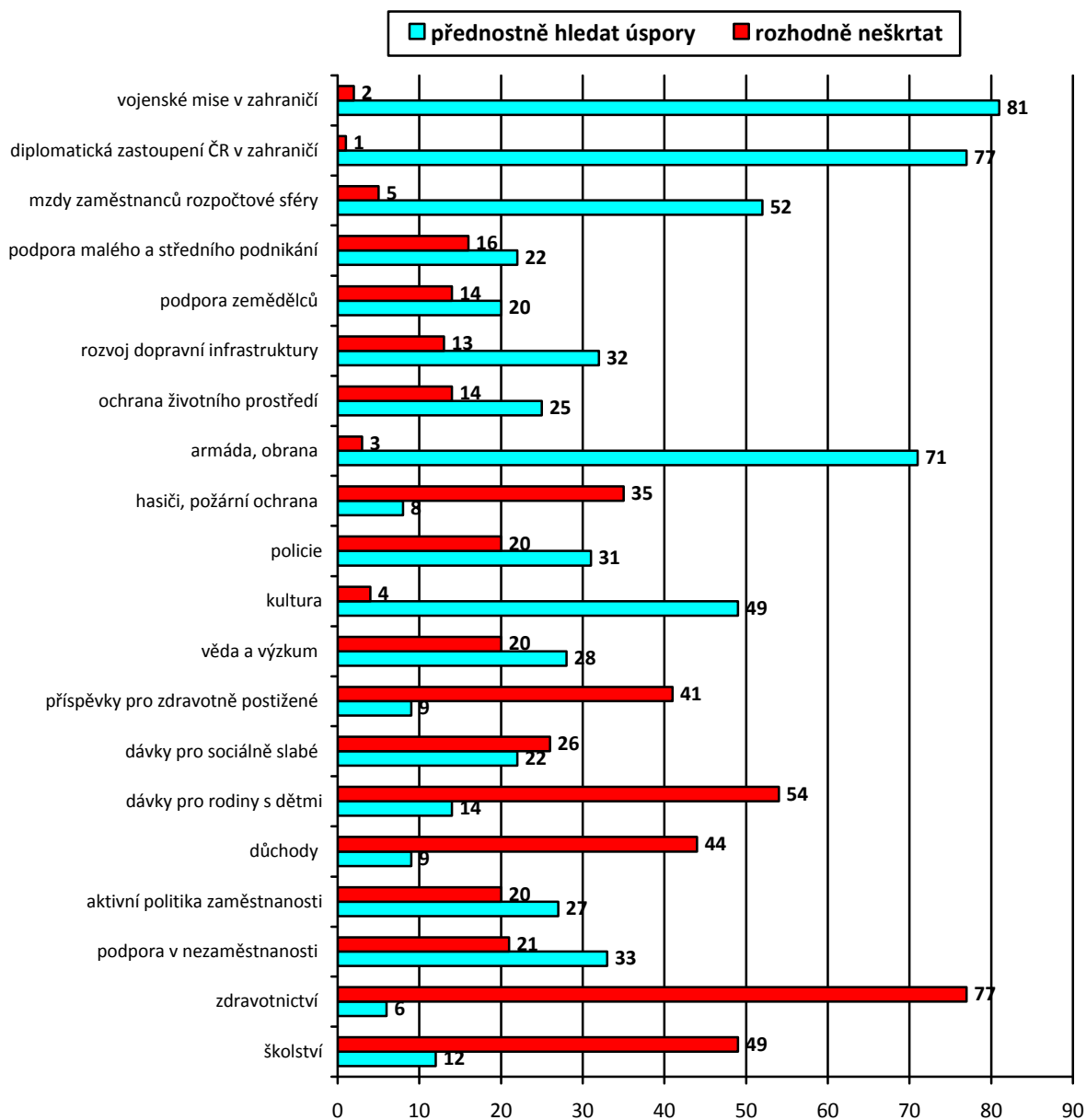

Podrobnější analýza ukázala na existenci určitých, byť nikoli mimořádně velkých rozdílů především z hlediska politické orientace dotázaných (viz graf 2). Mezi příznivci ODS se výrazně častěji objevovala možnost „hlavně snížit výdaje“, což v jejich případě představovalo vůbec nejčastější odpověď. Příklon ke snižování výdajů spíše než ke zvyšování příjmů byl přitom vždy relativně výraznější u stoupenců vládních stran, ovšem u lidí preferujících TOP 09 byla tato inklinace zřetelně slabší než u ODS a rovněž u Věcí veřejných, když voliči TOP 09, podobně jako stoupenci opoziční ČSSD, nejčastěji preferovali možnost vyrovnaného zásahu na obou stranách rozpočtu. Rozdíl v postojích respondentů preferujících TOP 09 a ČSSD tak tvořila okolnost, že ti dříve jmenovaní relativně častěji uváděli možnost „převážně snížit výdaje, ale částečně zvýšit i příjmy státu“, zatímco ti druzí byli ve zvýšené míře pro to převážně zvyšovat příjmy při částečném snížení výdajů. V případě příznivců KSČM mělo rozložení odpovědí mírně divergentní charakter, když na jedné straně zřetelně častěji než ti, kdo preferují vládní strany, upřednostňovali zvýšení rozpočtových příjmů, na druhé straně ale téměř čtvrtina z nich by „hlavně snižovala výdaje“, což byl druhý

¹ Znění otázky: „Státní rozpočet tvoří na jedné straně příjmy, jako jsou daně, pojistné na sociální zabezpečení, cla, poplatky, pokuty, apod., a na druhé straně výdaje, jako například náklady na činnost organizačních složek státu a příspěvkových organizací včetně mezd jejich zaměstnanců, dávky důchodového a nemocenského pojištění, sociální podpory apod. V současné době přitom výdaje převyšují příjmy státního rozpočtu a tento schodek by bylo dobré snížit nebo zcela odstranit. Jakým způsobem si myslíte, že by to bylo nejlepší udělat? Hlavně snížit výdaje, převážně snížit výdaje, ale částečně i zvýšit příjmy státu, přibližně stejnou měrou snížit výdaje i zvýšit příjmy, převážně zvýšit příjmy, ale částečně i snížit výdaje státu, hlavně zvýšit příjmy?“

relativně nejvyšší podíl této odpovědi zaznamenaný mezi stoupenci stran zastoupených v Poslanecké sněmovně.

Graf 3: Kde hledat úspory a kde neškrtnat?²

Další část šetření se zabývala tím, kde by se podle mínění občanů měly v rámci výdajové strany státního rozpočtu hledat úspory, respektive provádět škrty, když

² Otázka: „Představte si, že máte pravomoc rozhodovat o státním rozpočtu a že přitom musíte snížit celkové výdaje. Vyberte z následujících oblastí nejméně pět, v nichž byste se snažil ušetřit především, a naopak nejvýše pět takových, jichž by se Vaše škrty v žádném případě nedotkly. a) Školství, b) zdravotnictví, c) podpora v nezaměstnanosti, d) aktivní opatření v politice zaměstnanosti (rekvalifikace, finanční podpora nově vytvářených pracovních míst apod.), e) důchody, f) dávky sociálního zabezpečení pro rodiny s malými dětmi (mateřská, porodné, rodičovský příspěvek, přídavky na děti apod.), g) dávky pro sociálně slabé, h) příspěvek pro zdravotně postižené, i) věda a výzkum, j) kultura, k) policie, l) hasičský záchranný sbor, požární ochrana, m) armáda, obrana, n) ochrana životního prostředí, o) investice do rozvoje dopravní infrastruktury (dálnice, železniční koridory apod.), p) podpora zemědělců, q) podpora rozvoje malého a středního podnikání, r) mzdy zaměstnanců rozpočtové sféry, s) diplomatická zastoupení ČR v zahraničí, t) vojenské mise v zahraničí?“

už je takové opatření nevyhnutelné, a které oblasti by i za těchto okolností měly zůstat ušetřeny výdajových restrikcí. Respondenti měli z předloženého seznamu oblastí vybrat minimálně pět takových, ve kterých by přednostně hledali možnost úspor, a zároveň mohli vybrat maximálně pět takových, v nichž by se naopak škrtnat nemělo. Výsledky souhrnně zachycené v grafu 3 ukázaly, že nejčastěji by lidé škrtnali ve výdajích na zahraniční vojenské mise (81 %) a armádu či obranu obecně (71 %) a diplomatická zastoupení ČR v zahraničí (77 %). Asi polovina respondentů se shodla i na eventuálních škrtech v platech zaměstnanců rozpočtové sféry nebo v oblasti kultury. Přibližně třetina by jako možný terč výdajových restrikcí vybrala podpory v nezaměstnanosti, rozvoj dopravní infrastruktury a také policii. V těchto oblastech existoval vždy poměrně jasný rozdíl mezi podílem dotázaných, kteří je vytypovali jako adepty pro případné škrty, nad těmi, kdo škrty v těchto oblastech naopak explicitně odmítli v rámci svých pěti možných priorit na zachování úrovně výdajů. Převís ve prospěch přednostních úspor se v různé výši objevil i u vědy a výzkumu, aktivní politiky zaměstnanosti, ochrany životního prostředí, podpory malého a středního podnikání či podpory zemědělců, byť v těchto případech příslušné oblasti zůstávaly často mezi nevybranými pro přednostní škrty či naopak protekcí před nimi. Z opačného konce pak oblastmi, ve kterých se objevovaly vyšší podíly explicitního odmítání škrtnů, byly zdravotnictví, školství, dávky pro rodiny s dětmi, důchody, příspěvky zdravotně postiženým a rovněž hasičský záchranný sbor. Značně vyrovnané podíly přednostního škrtní a naopak zamítnutí restrikcí se objevily v případě dávek pro sociálně slabé, byť s mírnou převahou ve prospěch ochranného postoje.

Z podrobnější analýzy na základě stranických preferencí vyplynulo, že stoupenci ODS by častěji hledali úspory v podporách v nezaměstnanosti, u dávek sociálního zabezpečení pro rodiny s dětmi nebo u policie a naopak ve zvýšené míře odmítali škrty v podpoře malého a středního podnikání či u diplomatického zastoupení ČR v zahraničí. Kromě toho méně často za oblast, v níž by hledali úspory, označovali vojenské mise v zahraničí a rovněž kulturu. Příznivci TOP 09 vykazovali podobnou tendenci v případě podpor v nezaměstnanosti, dávek pro rodiny s dětmi, kultury a podpory malého a středního podnikání, jako ti, kdo preferují ODS, a dále se ve zvýšené míře stavěli proti škrtnům v oblasti vědy a výzkumu a méně často by přednostně hledali úspory v oblasti ochrany životního prostředí. Poněkud nižší prioritu z hlediska explicitního bránění škrtnům mezi stoupenci TOP 09 měly i důchody. Voliči ČSSD jako oblast případných úspor relativně častěji jmenovali vojenské mise v zahraničí nebo podporu malého a středního podnikání a naopak vyjadřovali se ve zvýšené míře proti škrtnům v důchodech, v platech zaměstnanců rozpočtové sféry, u policie, u hasičského záchranného sboru a u dávek pro sociálně slabé. Lidé preferující KSČM za oblast možných úspor častěji volili kulturu a podporu malého a středního podnikání, naopak nadprůměrně často se vymezovali negativně ke škrtnům v oblasti důchodů a dávek pro sociálně slabé.

Další analýza pak ukázala, že muži by častěji než ženy hledali úspory ve školství a v dávkách sociálního zabezpečení pro rodiny s dětmi a naopak ve větší míře odmítali škrty v dopravní infrastruktuře. Ženy pak klady větší důraz na uchování úrovně výdajů na důchody a na dávky pro rodiny s dětmi a zdravotně postižené.

Z hlediska věku se rozdílly objevily zejména u důchodů, kde explicitní odmítnutí škrtnů s věkem výrazně narůstalo. Lidé s maturitním či vysokoškolským vzděláním trochu častěji odmítali škrty ve školství a vysokoškoláci pak také v oblasti vědy a výzkumu. S rostoucím vzděláním rovněž sílila tendence hledat úspory v podporách v nezaměstnanosti. Absolventi vysokých škol by poněkud častěji

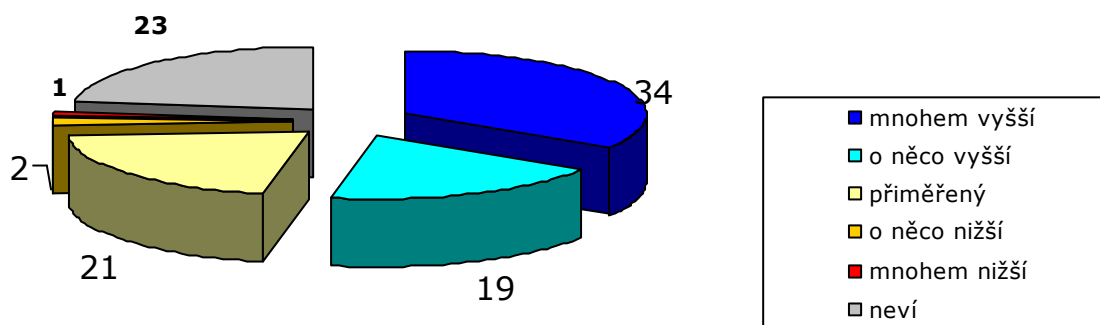

škrtili v dávkách pro rodiny s dětmi, absolventi středních škol s maturitou pak za oblasti přednostního hledání úspor vybírali ve větší míře dávky pro sociálně slabé či zdravotně postižené.

S rostoucí deklarovanou životní úrovní domácnosti pak roste averze vůči škrťům ve školství či vědě a výzkumu a naopak klesá ve vztahu k restrikcím v rámci podpor v nezaměstnanosti, důchodů, dávek sociálního zabezpečení pro rodiny s dětmi či dávek pro sociálně slabé. Lidé s dobrou životní úrovní dále méně často volili za oblast pro přednostní hledání úspor kulturu, armádu a vojenské mise v zahraničí, zatímco respondenti se špatnou životní úrovní se častěji staví proti redukci výdajů na aktivní politiku zaměstnanosti a škrty by přednostně realizovali spíše v kultuře, ochraně životního prostředí, dopravní infrastruktuře, podpoře malého a středního podnikání či diplomatickém zastoupení ČR v cizině.

Z hlediska současné profese či sociálněekonomické pozice respondenta se rovněž objevovaly difference v souladu s logickými předpoklady. V případě podpor v nezaměstnanosti i aktivní politiky zaměstnanosti nebo dávek pro sociálně slabé se proti škrťům stavěli zdaleka nejčastěji nezaměstnaní, zatímco zmiňované podpory by častěji redukovali zejména vedoucí a vysoce kvalifikovaní odborní pracovníci. Proti redukci výdajů na důchody se vyjadřovali především samotní důchodci. U dávek sociálního zabezpečení pro rodiny s dětmi se odmítnutí škrťů objevilo u devíti z deseti žen v domácnosti či na mateřské. S omezováním podpory pro malé a střední podnikání ve zvýšené míře nesouhlasili podnikatelé a živnostníci. Proti škrťům na úkor platů zaměstnanců rozpočtové sféry se pak častěji vyjadřovali lidé pracující ve veřejném sektoru v oblasti veřejné správy, školství nebo zdravotnictví.

Graf 4: Posouzení předpokládaného schodku státního rozpočtu pro rok 2011 v poměru s tím, co si může ČR v současné době dovolit³

Jak ukazují výsledky odpovědí na otázku ohledně schodku státního rozpočtu pro rok 2011, nadpoloviční většina (53 %) Čechů jej považuje za vyšší, než jaký ČR může v současné době dovolit, v tom 34 % schodek označuje dokonce za „mnohem vyšší“. Jako přiměřený schodek hodnotí asi pětina dotázaných (21 %)

³ Otázka: „Vláda nedávno schválila návrh zákona o státním rozpočtu na rok 2011, v němž předpokládané výdaje státu převyšují očekávané příjmy o 135 miliard korun. Řekl byste, že schodek státního rozpočtu ve výši 135 miliard Kč je mnohem vyšší, než jaký si ČR může v současné době dovolit, o něco vyšší, než jaký si ČR může v současné době dovolit, přiměřený tomu, co si ČR může v současné době dovolit, o něco nižší, než jaký si ČR může v současné době dovolit, mnohem nižší, než jaký si ČR může v současné době dovolit?“

a pouhá 3 % si myslí, že by ČR mohla unést i vyšší schodek, než je ten očekávaný deficit ve výši 135 mld. Kč podle vládního návrhu rozpočtu na příští rok.

Podrobnější analýza v tomto případě ukázala jen minimum málo výrazných rozdílů mezi jednotlivými skupinami respondentů. Výsledky naznačují, že poněkud méně dramaticky oproti průměru rozpočtový schodek hodnotí voliči ČSSD a také absolventi vysokých škol.